

RDA:n kuvailutasot ja MARC 21 – formaatin tasokoodit

4.5.2023

Talonmies-Extra 12: Riittävän hyvä kuvailu

Minna Kantanen, Kansalliskirjasto

Yleistä RDA:sta

RDA = Resource Description and Access on kansainvälinen kuvailustandardi

- [alkuperäinen RDA Toolkit](#) käytössä Suomessa 2016-
- [uudistunut RDA Toolkit](#) tulossa käyttöön 2024(?)

■ RDA Suomessa

- Kansalliskirjaston [Kuvailusääntöpalvelu](#)
 - vastaa RDA:n suomennoksesta
 - välittää muutosehdotukset kansainvälisille verkostoille
 - koordinoi kansallisten linjausten laatimista
- Eri kirjastosektoreita edustavat [Kansalliset kuvailun asiantuntijaryhmät](#) (Kusti, Kumea, Muusa, Sisku ja Toiku-verkosto)
 - laativat kansalliset kuvailutasot ja linjaukset
 - laativat tarkennetut kansalliset RDA-ohjeet
 - laativat ja ylläpitävät sovellusohjeita ja aineistokohtaisia työhohjeita
 - kaikki ohjeet sivustolla [RDA-kuvailu MARC 21 -formaattilla](#)

-> Yhdessä hyväksytty ja yhtenäinen kansallinen soveltaminen

Mitä kuvailutaso tarkoittaa?

- Kuvailutasot määrittelevät kuvailun pakolliset elementit
- Pakolliset elementit merkitään kuvailuun silloin, kun ne ovat "saatavilla ja sovellettavissa"
 - Jos esimerkiksi julkaisussa ei ole painosmerkintää, sitä ei voi merkitä.
- Pakollisuudet ovat aineistokohtaisia (kaikki elementit eivät koske kaikkia aineistoja)
- Kuvailuun saa tallentaa myös muita kuin kuvailutasolle määriteltäviä elementtejä.
- Suomalaiset kuvailutasot:
 - [Kansallinen kuvailutasotaulukko \(Alkuperäinen RDA\)](#)
 - [Täydentävät linjaukset alkuperäiseen RDA:n 2018-2019](#)
 - Julkaistu erikseen, koska muutoksia alkuperäiseen Toolkitiin ei ole voitu tallentaa vuoden 2018 jälkeen
 - Sisältävät myös Suomessa laaditut "kevennyslinjaukset"
 - [Kansallinen kuvailutasotaulukko \(Uudistunut RDA\)](#)

Alkuperäisen RDA:n kansalliset kuvailutasot (2016-)

Ydintaso

Ydintasolla tallennetaan

- RDA:n pakollisiksi määrittelemät **ydinelementit**

Perustaso

Perustasolla tallennetaan

- **ydinelementit** sekä lisäksi
- suomalaisten kirjastojen pakollisiksi linjaamat **lisäydinelementit**

- Kuvailutason valinta (ydin- vai perustaso) tehdään tietokantakohtaisesti.
- Pakollisten elementtien lisäksi kuvailuun merkitään elementit, jotka määritelty merkittäviksi aina jossakin kansallisen asiantuntijaryhmän sovellusohjeessa
- [Kuvailustandardiryhmä](#) suosittaa RDA:ta noudattaville kirjastoille perustason kuvailua.
- Melinda-kuvailun suositeltava taso on perustaso.

Uudistuneen RDA:n kansalliset kuvailutasot

Suppea taso

Alkuperäisen RDA:n **ydinelementit**

Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden väliset suhteet (ei voida täysin soveltaa MARC 21 –kuvailussa)

Elementit, joka on määritelty merkittäväksi aina jossakin kuvailun kansallisen asiantuntijaryhmän sovellusohjeessa.

Kuvailun asiantuntijaryhmät kannattavat Melinda-kuvailun tasoksi suppeaa tasoa (Kuvailuryhmien työpaja 21.3.2023)

Laaja taso

Alkuperäisen RDA:n **ydinelementit ja lisäydinelementit**

Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden väliset suhteet (ei voida täysin soveltaa MARC 21 –kuvailussa)

Elementit, joka on määritelty merkittäväksi aina jossakin kuvailun kansallisen asiantuntijaryhmän sovellusohjeessa

Uudistuneen RDA:n **ehdollisesti pakolliset elementit**, jotka määritelty RDA Toolkissä tai jotka kuvailun asiantuntijaryhmät ovat linjanneet

Kuvailusääntöjen kuvailutasot ja formaatin koodaustaso

MARC 21 –formaatin tasokoodit

- Nimiön merkkipaikka 000/17 (Koodaustaso) on pakollinen koodi kaikissa MARC 21 –tietueissa
- Tasokoodin avulla kuvataan tietueen ”bibliografisten tietojen täydellisyyden taso”
 - Erilaisia koodeja, joilla ilmaistaan kuvailun täydellisyydestä tai joskus myös tietueen tuotantotapaa
- MARC 21 –formaatin tasokoodit ovat vanhempia kuin RDA ja pohjautuvat osittain aiempien kuvailusääntöjen kuvailun tasoihin
- MARC 21 –formaatin tasokoodit ≠ RDA:n kuvailutasomääritykset

MARC 21 formaatin koodin 000/17 kuvaus

- Alkuperäinen englanninkielinen [teksti MARC 21 BIB –formaattissa](#):
 - One-character alphanumeric code that indicates the fullness of the bibliographic information and/or content designation of the MARC record.
- [Teksti MARC 21 –formaatin suomennoksessa](#):
 - Bibliografisten tietojen täydellisyyden taso. **Suomalaisten tietueiden kansallisbibliografiatason, välitason ja vähimmäistason määritelmät löytyvät Suomalaisista luettelointisäännöistä**

MARC 21 –formaatti ei yhdistä kuvailusääntöjä tietueen tasokoodiin. Formaatin suomennokseen tehty lisäys myötäilee vanhentunutta suomalaista käytäntöä ja FINMARCin tasokodeja.

Tasokoodit MARC 21 000/17 (Koodaustaso)

- # - Täydellinen taso - tietue on valmis
- 1 - Täydellinen taso, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä
- 2 - Täydellistä tasoa niukempi, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä
- 3 - Vähimmäistasoa niukempi
- 4 - Välitaso - tietue on valmis
- 5 - Osittainen (alustava) taso
- 7 - Vähimmäistaso - tietue on valmis
- 8 - Ennakkotieto
- u - Tuntematon
- z - Soveltumaton

Melinda-tietueiden tasokoodit – kaikki tietueet

MARC 21 -tasokoodi	Tietueita
4 - Välitaso	11 616 524
7 -Vähimmäistaso	2 919 814
# - Täydellinen taso	1 270 161
3 - Vähimmäistasoa niukempi	850 222
5 - Osittainen (alustava) taso	249 459
8 - Ennakkotieto	143 648
2 - Täydellistä tasoa niukempi, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä	73 770
u - Tuntematon	19 217
1 - Täydellinen taso, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä	3782
z - Soveltumaton	1579

Melinda-tietueiden tasokoodit – muut kuin osakohteet

Marc 21 -tasokoodi	Tietueita
4 - Välitaso	4 407 765
7 -Vähimmäistaso	1 399 630
# - Täydellinen taso	1 003 978
3 - Vähimmäistasoa niukempi	843 217
8 - Ennakkotieto	105 272
2 - Täydellistä tasoa niukempi, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä	73 749
5 - Osittainen (alustava) taso	62 606
u - Tuntematon	18 812
1 - Täydellinen taso, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä	3 546
z - Soveltumaton	1 538

Melinda-tietueiden tasokoodit – osakohteet

MARC 21 -tasokoodi	Tietueita
4 - Välitaso	7 208 759
7 -Vähimmäistaso	1 520 184
# - Täydellinen taso	266 183
5 - Osittainen (alustava) taso	186 853
8 - Ennakkotieto	38 376
3 - Vähimmäistasoa niukempi	7 005
u - Tuntematon	405
1 - Täydellinen taso, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä	236
z - Soveltumaton	41
2 - Täydellistä tasoa niukempi, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä	21

MARC 21 –formaatin tasokoodit ja kuvailusääntöjen tasomääritykset 1/2

Suomalaisten luettelointisääntöjen kuvailun tasot

- Kansallisbibliografiataso
 - Välitaso
 - Vähimmäistaso
-
- Liite 1: Esimerkkejä Suomalaisten luettelointisääntöjen Monografioiden kuvailuosan (1989) sivuilta 95-96.

MARC 21 –formaatin tasokoodit ja kuvailusääntöjen tasomääritykset 2/2

- Kun RDA otettiin Suomessa käyttöön, määriteltiin RDA:n kuvailutasoja vastaavat tietueiden MARC 21 -tasokoodit 000/17 näin:
 - ydintaso = 000/17 – 7 (Vähimmäistaso)
 - perustaso = 000/17 – 4 (Välitaso)
- lisäksi Kansallisbibliografian taso = 000/17 – # (Täydellinen taso)
 - RDA:ssa ei ole erikseen kansallisbibliografian tasoa
 - jotkin elementit ovat ehdollisesti pakollisia vain kansallisbibliografia-kuvailussa, joten siitä muodostuu jonkin verran laajaa tasoa laajempi taso
- Koodit #, 4 ja 7 ovat käytössä tietueille, joita pidetään valmiina, myös muita tasokoodeja käytetään tietokannoissa
- Tarkemmat ohjeet kaikkien koodien käytöstä Melinda-kuvailussa [RDA-sovellusohjeessa](#) ja [Musiikin RDA-sovellusohjeessa](#).

Ohjeet tasokoodista erilaisia

- Tasokoodin 000/17 merkitsemistä ohjeistetaan sekä RDA sovellusohjeissa ([RDA-sovellusohje](#) ja [Musiikin RDA-sovellusohje](#)) että Melindan toimintaohjeen sivulla [Kuvailutasot](#).
- Näiden kolmen ohjeen välillä on eroja, ks. vertailu [Liite 2](#)
 - Merkittävin ero on se, että vain Musiikin RDA-sovellusohjeessa mainitaan RDA:n ydintason vastaavan tasokoodia 7 (Vähimmäistaso)
- RDA-sovellusohjeessa ja Melinda-wikissä suositellaan Melinda-kuvailun tasoksi perustasoaa
 - Mutta siihen tilanteeseen, että suosituksen noudattaminen ei onnistu, ei ole ohjetta. Vaikka ilmeinen vaihtoehto on ydintason kuvailu.
 - Kuinka paljon perustason vaatimuksista voi tinkiä, että kuvailu on vielä perustasoaa?

Eri kuvailusääntöjen kuvailutasot

Suomalaiset luettelointisäännöt	Nykyinen RDA	Uusi RDA
Vähimmäistaso	Ydintaso	Suppea taso (Melinda-kuvailun taso)
Välitaso (Melinda-kuvailun taso)	Perustaso (Melinda-kuvailun taso)	Laaja taso
Kansallisbibliografiataso	Kansallisbibliografiataso = perustason lisäksi tallennetaan joitakin vain kansallisbibliografia-kuvailuun kuuluvia pakollisia elementtejä	Kansallisbibliografiataso = laajan tason lisäksi tallennetaan joitakin vain kansallisbibliografia-kuvailuun kuuluvia ehdollisesti pakollisia elementtejä

Sekä alkuperäisessä että uudessa RDA:ssa kuvailutasoja on kaksi, mutta käytännössä kansallisbibliografian taso on mukana edelleen erillisenä.

Kuvailun tasovaatimukset eri aikoina erilaisia

- Eri aikoina tehdyt kuvailut eivät ole yhdenmukaisia, koska kuvailusäännöt ovat muuttuneet.
 - Nykyinen RDA:n ydintaso on paljon laajempi kuin vanhojen sääntöjen vähimmäistaso.
 - Nykyinen RDA:n perustaso on paljon laajempi kuin vanhojen sääntöjen välitaso.
 - Nykyisen RDA:n perustaso ja uuden RDA:n laaja taso ovat lähellä kansallisbibliografiatasoa.
- Vaikka kuvailusääntöjen kuvailutasomääritykset muuttuvat, käytetään samoja formaatin tasokodeja
 - Voidaanko hyväksyä se, että eri aikoina tasokoodilla 7 tai 4 kuvailtuja tietueita ei voi verrata keskenään?
 - Vai pitäisikö tai voisiko formaatin tasokoodien käyttöä uudistaa?

www.kansalliskirjasto.fi